

Simanim on Rosh Hashana

רפואה שלמה נדי'ה חי'ה בת ויקטוריה

The Customary Order of Rosh Hashanah

What is the proper order?

When is the proper time to eat before netilat yadayim or after?

When does one say the yehi ritzon before the beracha, after the beracha, or after you eat it?

What should one do if he/she doesn't like the simanim?

גמרא הוריות דף יב

האי מאן דבעי למיפק [לאורחא] ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא ניקום בביתא דחברא אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא ולא מלתא היא דלמא חלשא דעתיה ומיתרע מזליה
אמר [אביי](#) השתא דאמרת סימנא מילתא היא [לעולם] יהא רגיל למיחזי בריש שתא קרא ורוביא כרתי וסילקא ותמרי

One who seeks to embark on a journey and wishes to know if he will return and come to his home or if he will not, let him go to a dark [*dahavara*] house. If he sees the shadow of a shadow, he shall know that he will return and come home. The Sages reject this: This omen is not a significant matter. Perhaps he will be disheartened if the omen fails to appear, and his fortune will suffer, and it is this that causes him to fail.

[Abaye](#) said: Now that you said that an omen is a significant matter, a person should always be accustomed to seeing these on Rosh HaShana: Squash, and fenugreek, leeks, and chard, and dates, as each of these grows quickly and serves as a positive omen for one's actions during the coming year.

נהגו לאכול בשני הלילות של ראש השנה, מיני מאכלים לסימן טוב לכל ימות השנה, ולכן נוהגים לאכול בלילי ראש השנה, רוביא (הנקראת לוביא בערבית), קרא (דלעת), כרתי, סילקא (תרד), תמרים, רימונים, תפוח בדבש וראש כבש. ומקור המנהג, ממה שאמרו בגמרא במסכת הוריות (יב.), לעולם יהא אדם רגיל לראות בראש השנה לסימן טוב, קרא, כרתי, סילקא ותמרים. ופירש רש"י, מפני שהם ממהרים לגדול, וסימן טוב הוא לראותם בראש השנה

It is customary to eat certain symbolic foods during the two nights of Rosh Hashanah which signify good fortune for the entire upcoming year. It is therefore customary to eat black-eyed peas, pumpkin, leek, spinach, dates, pomegranates, apples dipped in honey, and meat of a sheep's head on the nights of Rosh Hashanah. The source for this custom is based on the Gemara in Masechet Horayot (12a) which states, "One should always look at pumpkin, leek, spinach, and dates on Rosh Hashanah as a good omen." Rashi explains: "These things grow quickly and it is a good sign to see them on Rosh Hashanah."

Different opinions exist among the Halachic authorities as the proper order of the Simanim – the special foods which we eat on the night of Rosh Hashanah as symbols of our hopes for the new year. These different opinions can be seen in the different orders that appear in the various Mahzorim.

We will present here the view of the Ben Ish Hai (Rav Yosef Haim of Baghdad, 1833-1909), in Parashat Nisavim, but it must be noted that the order is not critical; even if one eats the foods in a different sequence he has nevertheless fulfilled the custom.

בן איש חי שנה ראשונה פרשת נצבים

ד. יהיה רגיל לאכול בר"ה בשתי הלילות על שלחנו בסדר זה, תחלה תמרים ויברך בפ"ע ויאכל תמרה אחת, ואחר יאמר יה"ר שיתמו אויבינו וכו' ויאכל תמרה הב', ויכין בבקשה זו על אויבים התחתונים, ואח"כ יאכל רובי"א והוא מה שקורין בלשון ערבי לובי"א ויאמר יה"ר שירבו זכיותינו, ולפי מ"ש הגאון מג"א ז"ל שביקש גם לפי המשמעות הנראה מלשון המדינה, על כן אנחנו אנשי בגדא"ד שקורין אותה לובי"א צריך לומר "שירבו זכיותינו ותלבבנו", וכאשר נוהגים לומר בקרא שתי בקשות שתקרע רוע גזר דינו ויקראו לפניך זכיותינו שהוא משמעות קריאה ע"ש קרא, ומשמעות קריעה על שם קר"ע וכן הענין ברובי"א לפי לשון מדינתנו, ואחר רובי"א יאכל כרתי ויאמר שיכרתו אויבינו ושונאינו, ויכין בזה על כוחות הרעות שנבראו מהעונות של אדם ומנצוצי קרי, אשר עליהם מכוונים בק"ש שעל המטה, ועליהם נאמר אויבי איש אנשי ביתו, ואחר כרתי יאכל סלקא ויאמר שישתלקו אויבינו וכו', ויכין בזה על המקטרגים וכוחות הדין המשטינים למעלה, ואח"כ יאכל קרא ויאמר שתקרע רוע גזר דינינו (ויכין בשם קר"ע) ויקראו לפניך זכיותנו, ואח"כ יאכל רמון מתוק ויאמר שנהיה מלאים מצות כרמון, ואח"כ יאכל תפוח מבושל בסוכ"ר ויאמר יהי רצון שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, ואין אומרים כדבש.

וכתבו האחרונים ז"ל הטעם שמביאים תפוח רמז לחקל תפוחין קדישין בסוד ראה ריח בני כריח שדה, ונ"ל בס"ד טעם לתפוח בליל ר"ה כי התפוח יש בו שלשה הנאות טעם, ומראה, וריח, והוא לסימן טוב לבקשתינו שפע הכללי שהוא בני חיי מזוני לכל השנה כולה. ועוד נ"ל בס"ד טעם אחר ע"פ מ"ש בזה"ק פ' שמיני דף מ' בפסוק רפדוני בתפוחים, תפוח אפיק חמרא ומכין רעותא דלא יזיק חמרא, והיינו דאוכלין תפוח אחר יין כדי שלא יזיק להם היין, ולכן מנהג בני אדם לתת תפוח לתוך כוס היין וכמ"ש בספרים, וידוע שהיין הם גבורות ונמצא התפוח הוא מבסם הגבורות, ועתה בר"ה כל מגמתנו הוא לבסם ולמתק הגבורות, לכך אוכלין תפוח. ועוד נ"ל בס"ד טעם אחר דאיתא בזה"ק כל הפירות שורשם במלכות, ורק התפוח שורשו בדוכרא שה"ס תפארת וכמ"ש הקדמה זו במ"א, וידוע מ"ש רבינו האר"י ז"ל דחדשי הקיץ הם בנוקבא שה"ס המלכות מניסן ועד תשרי, וחדשי החורף מתשרי ועד ניסן הם בדוכרא שה"ס התפארת, ולכן בליל ר"ה שהוא התחלת חדשי הדוכרא אוכלין תפוח ששרשו בדוכרא:

ואחר התפוח נוהגין לאכול ראש כבש, ומבקשים יה"ר שנהיה לראש ולא לזנב ותזכור לנו עקידתו ואילו של יצחק אבינו בן אברהם אבינו עליהם השלום, ואם לא היה יכול להביא ראש כבש, לא יביא ראש של עז כי הוא דינא קשיא כנז' בזה"ק פרשת שמיני דף מ"א ע"ב, ועיין עוד בזה"ק סדר תולדות, ולכן טוב שלא יגדל אדם עז בתוך ביתו ולפחות יזהר בזה בר"ה ושאר עי"ת שלא ימצא בביתו עז, ועל כן לא יביא לפניו בר"ה ראש עז דאם לא נמצא לו ראש כבש יביא של עוף. וצריך שיביאו מבושל ולכך ינקוב ראש הגלגולת שלו וימלחנו ויבשלנו, וראש עוף זכר הוא יותר טוב מראש עוף נקבה לסימנא טבא, וכשמביא ראש עוף לא יאמר בבקשה אלא רק "שנהיה לראש ולא לזנב" אבל אין אומרים ותזכור לנו עקידתו ואילו של יצחק אבינו, אלא בראש כבש. ויש עושין סדר הנז"ל גם ביום ר"ה בשחרית, וכנז' במטה אפרים וכן אנחנו נוהגים בביתנו להביא כל הנז"ל על השלחן גם ביום

The Ben Ish Hai rules that one begins with the date. One must check the fruit for insects, and then recite the Beracha of "Ha'etz," having in mind to cover all "Ha'etz" foods on the table. The "Yehi Rason" prayer should be recited only after one takes a bite of the food; otherwise, it would constitute a "Hefsek" (interruption) between the Beracha and the eating. One then eats any of the foods requiring "Ha'adama," having in

mind to cover all foods on the table requiring "Ha'adama." At this point, one does not have to recite any more Berachot over the Simanim, as they have all been covered. One then eats the "Rubia," or, according to our community's custom, the "Lubia." Those who follow this custom to eat "Lubia" should recite in the "Yehi Rason" prayer the word "She'telabebenu." One then eats the "Karti" (which resembles a large onion), followed by the Swiss chard, gourd, pomegranate and then apple. Our custom is to omit the word "Ki'dbash" in the "Yehi Rason" prayer over the apple, and to recite, "Shana Tova U'mutka Me'reshit Shana Ve'ad Aharit Shana." The apples are followed by the sheep's head or fish head (depending on custom).

Summary: The preferred sequence for eating the Simanim on the night of Rosh Hashanah is as follows: date, any "Ha'adama" food, "Rubia" (or "Lubia"), "Karti," Swiss chard, gourd, pomegranate, apple, sheep's head (or fish head).

חכם עובדיה

סדר האכילה:

כך הוא סדר אכילת הסימנים בלילי ראש השנה: תחילה יקח בידו תמרה (תמר) אחת ויברך עליה בורא פרי העץ, ואם התמרים הם פרי חדש, יברך עליהם גם כן ברכת שהחיינו, (ויזהר שלא יניחם על השולחן בשעת הקידוש כשמברך שהחיינו, שלא יפטרם בברכת שהחיינו שבקידוש ויפסיד ברכתו עליהם, אלא יסירם מן השולחן בשעת הקידוש, או יכסם במפה.) ואחר כך יטעם מעט מהתמרה ואז יאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שייתמו אויבנו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו", ויטעם עוד ממנה. (וכשאומר את נוסח ה"יהי רצון" יאמרנו בשם ומלכות (כלומר, יאמר בפירוש את שם ה' כפי שאומרים בכל הברכות.)

ואחר כך יקח מהרימונים, ויאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שנהיה מלאים מצוות כרימון", ויטעם מהם. ואחר כך יקח מהתפוח בדבש ויאמר: "יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה."

ואחרי שטעם מהתפוח בדבש, יקח מהרוביא ויאמר: "יהי רצון וכו' שירבו זכויותינו ותלבבנו". ואחר כך יקח מהקרא (דלעת) ויאמר: "יהי רצון וכו' שיקרע רוע גזר דיננו ויקראו לפניך זכויותינו". (ויש נוהגים לאכול גזר עם הדלעת, שהרי אומר "גזר" דיננו.) ואחר כך יקח הכרתי בידו ויאמר: "יהי רצון מלפניך וכו' שיכרתו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו". ואחר כך יקח הסילקא (תרד) בידו, ויאמר: "יהי רצון וכו' שישתלקו אויבינו ושונאינו וכל מבקשי רעתנו". ואחר כך יקח ראש כבש או איל בידו, ויאמר: "יהי רצון וכו' שנהיה לראש ולא לזנב, וזה זכר לאילו של יצחק אבינו בנו של אברהם אבינו עליהם השלום".

The Proper Order for Eating the Symbolic Foods

The following is the order for eating the symbolic foods on the nights of Rosh Hashanah: First, one should take a date in his hand and recite the “*Ha’etz*” blessing over it; if the dates are a new fruit for the individual, one should recite the “*Shehecheyanu*” blessing as well (if this is the case, one should not leave them on the table during Kiddush when the “*Shehecheyanu*” blessing is recited, for in this case, the “*Shehecheyanu*” blessing recited during Kiddush will exempt them and one will have lost the ability to recite a separate blessing over them; rather, they should be removed from the table or covered with a napkin or cloth during Kiddush) after which one should taste a small amount of the date. One should then proceed to recite: “May it be Your will, Hashem, our G-d and the G-d of our fathers, that our enemies, haters, and all those who seek our harm cease to exist.” One should then proceed to eat more of the date.

One should then take some pomegranate seeds and recite: “May it be Your will, Hashem, our G-d and the G-d of our fathers, that we be filled with Mitzvot like a pomegranate.” One should then proceed to taste some. Next, one takes an apple dipped in honey and recites: “May it be Your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that a good and sweet year be renewed upon us.”

When one recites the text of the “*Yehi Ratzon*,” (“May it be your will” etc.) one should recite the actual names of Hashem. After tasting some of the apple dipped in honey, one should take some black-eyed peas and recite: “May it be Your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that our merits be multiplied and that You make us beloved.” One should then take some pumpkin and recite: “May it be your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that You tear up the harsh edict of our judgment and that our merits be declared before You.” (Some customarily eat carrots together with the pumpkin, as the Hebrew word for carrots, “*Gezer*,” is similar to the Hebrew word for edict, “*Gezar*.”) One should then take

some leek and recite: "May it be Your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that our enemies, haters, and all those who seek our harm be decimated." One should then take some spinach (**not beets**) and recite: "May it be Your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that our enemies, haters, and all those who seek our harm be removed." One should then take some meat of a sheep or ram's head and recite: "May it be Your will, Hashem our G-d and the G-d of our fathers, that we be a like a head and not a like tail and remember on our behalf the ram of our forefather, Yitzchak, of blessed memory, son of our forefather, Avraham, of blessed memory."

Some customarily have a slightly different order of what symbolic foods to eat first which can be found in any Machzor of Rosh Hashanah. Every family should follow the custom of the community they originate from.

- The Kaf Ha'haim (Rav Yaakov Haim Sofer, Baghdad-Israel, 1870-1939) writes that if somebody is unable to eat one of the Simanim, such as if it was not available, he does not like the taste, or he is concerned that it might contain insects, then he should look at the food and recite the "Yehi Rason" prayer. The concept of Simanim relates not to the actual eating of the food, but rather to using the food as a symbol of our hopes and prayers for the coming year, and therefore one may recite the prayer even without eating the food.
- In our "Yehi Rason" prayers on Rosh Hashanah, we use three different expressions in praying that our enemies will be eliminated: "Yitamu," "Yikaretu," and "Yistaleku." The Ben Ish Hai explains that these three prayers refer to three different kinds of enemies. The prayer, "Yitamu Oyebenu" refers to enemy nations who threaten the Jewish People; "Yikaretu Oyebenu" refers to the harmful spiritual forces which come into existence as a result of our sins; and "Yistaleku Oyebenu" refers to the "Mekatregim" – the angels that prosecute against us before the Heavenly Tribunal. One should try to have this in mind as he recites the various prayers.

מתי אוכלים את "הסימנים?"

כבר כתבנו באחת ההלכות בעבר, שאדם שאוכל פירות וירקות קודם הסעודה, מכניס עצמו בספק אם צריך לברך ברכה אחרונה, או שיצא ידי חובה בברכת המזון שאחר הסעודה. ולפי שאין לאדם להכניס עצמו בספק ברכות לכתחילה, הנכון הוא לאכול את מיני הפירות והירקות הנזכרים, בתוך הסעודה, אחרי אכילת כזית פת של ברכת המוציא. וכן נהג מרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל.

When These Symbolic Foods Are Eaten

By eating fruits or vegetables before a meal, one places himself in a doubtful situation regarding whether an after-blessing is required on these items or perhaps one fulfills his obligation to do so by reciting *Birkat Hamazon* at the conclusion of the meal. Since one should preferably not place one's self into a doubtful situation regarding blessings, it is preferable to eat the aforementioned fruits and vegetables during the meal, meaning after one has eaten an olive's volume (approximately 27 grams) of bread following the "*Hamotzi*" blessing. This was indeed the custom of Maran Rabbeinu Ovadia Yosef zt"l.

האם יש לברך על "הסימנים?"

כשאוכלים ממיני הירקות בתוך הסעודה, לוביא, קרא, כרתי, סילקא, וכן כשאוכלים מראש הכבש בתוך הסעודה, אין לברך עליהם ברכת הנהנין, דהיינו ברכת בורא פרי האדמה וברכת שהכל, משום שברכת המוציא פוטרם אפילו אם אוכלם בלא פת, שהרי דרך ללפת את הפת בתבשילי ירקות.

וכשאוכלים ממיני הפירות בתוך הסעודה, התמר, הרימון, והתפוח בדבש, יש לברך עליהם ברכת הנהנין, שהיא ברכת בורא פרי העץ, משום שאין דרך לאכלם עם הפת, ואינם נפטרים בברכת המוציא לחם מן הארץ.

Are Blessings Recited on These Foods

When the various vegetables (black-eyed peas, leek, pumpkin, and spinach) and the meat of the sheep's head are eaten during the meal, a *"Ha'adama"* or *"Shehakol"* blessing (respectively) should not be recited before eating them, for the *"Hamotzi"* blessing exempts them even when these items are eaten without bread since cooked vegetables are usually eaten along with bread.

When the various fruits (dates, pomegranates, and apples dipped in honey) are eaten during the meal, one must recite the *"Ha'etz"* blessing before eating them, for the *"Hamotzi"* blessing does not exempt them as they are not usually eaten together with bread.

כשרות הבשר

יש להזהר מאד בכשרות בשר או ראש כבש, שלא יקחנו אלא אם נודע לו בפירוש שהוא כשר, שנשחט על ידי שוחט מומחה ירא שמים, ושבבדיקתו הוברר שהוא "חלק", ואם אינו מוצא ראש כבש כזה, עדיף שייקח ראש עוף או דג או כל בהמה אחרת.

אכילת דגים

יש נוהגים לאכול דגים בראש השנה. לפרות ולרבות כדגים, וכן הובא מנהג זה בשם רבי דוד אבודרהם, ומרן החיד"א הביא שאין לאכול דגים בראש השנה, משום ששמו "דג" נופל על לשון דאג, והביא סמך לזה מתיקוני הזוהר הקדוש. ומכל מקום כשחל ראש השנה ביום שבת, לא יבטל מנהגו בכל שבת לאכול דגים. ויש שנזהרים שלא לאכול אגוז בראש השנה, כי אגוז בגימטריא "חטא". ומנהג זה הובא על ידי הרמ"א בשלחן ערוך.

עבדו את ה' בשמחה, וגילו ברעדה

הסימן הנכבד ביותר מכל הסימנים שיש לנהוג בהם בראש השנה, הוא שתהיה הנהגתו של אדם בביתו בנחת ובשלום ובשמחה בימים אלה. ומרן רבינו עובדיה יוסף זצ"ל, היה עובד את ה' בשמחה מיוחדת ביום ראש השנה, והיה מתנהג באהבה ואחווה ובמאור פנים יוצאים מן הכלל עם כל הבאים בצל קורתו. (וזכור לי הכותב, שרוב ימי חייו, מרן זצ"ל לא היה מנשק את אהוביו. מלבד באחרית ימיו ממש. ובפעם הראשונה שזכיתי לקבל נשיקה ממרן זצ"ל, היה זה בלילות ראש השנה, וכן היה מידי שנה, כי אז היה מרן זצ"ל נוהג במאור פנים מיוחד). אך ידע כל אדם להזהר מקלות דעת ושיחת חולין רבה ביום ראש השנה, שהוא יום הדין, ויש להרבות בעיקר בתורה ותפלה וקריאת תהלים וכדומה, איש לפי מהללו. וכבר אמר אחד הגדולים, כי העולם נזהרים שלא לאכול בראש השנה אגוז, כי אגוז גימטריא "חטא". אך אינם זוכרים כי גם ה"חטא" בעצמו, הוא בגימטריא "חטא".

Kashrut of Meat

One should be extremely careful regarding the Kashrut of the lamb's meat and one should not purchase it unless one is certain that it is undoubtedly kosher, meaning that it was slaughtered by an expert and G-d-fearing slaughterer and that upon being checked, it was found to be "*Chalak*" (Glatt Kosher according to the opinion of Maran Ha'Bet Yosef). If one cannot find meat of a sheep's head that meets these criteria, one should take the head of a chicken, fish, or any other kosher animal instead.

Eating Fish on Rosh Hashanah

Some customarily eat fish on Rosh Hashanah as this symbolizes being fruitful and multiplying like fish. This custom is quoted in the name of Rabbeinu David Abudirhem. However, Maran Ha'Chida writes that one should not eat fish on Rosh Hashanah, for the Hebrew word for fish, "Dag," is similar to the Hebrew word for worry, "*Da'ag*." He continues to quote sources for this from the Tikkunei Ha'Zohar. Nevertheless, when Rosh Hashanah falls out on Shabbat,

one should not neglect one's usual custom of eating fish on Shabbat for this reason.

Serve Hashem With Joy And Rejoice Amid Trembling

The most important of all symbols that one should observe on Rosh Hashanah is for one's behavior at home be calm, peaceful, and joyous on these days. Maran Rabbeinu Ovadia Yosef zt"l would serve Hashem with special joy and enthusiasm on Rosh Hashanah and he would treat everyone who came in contact with him with a radiant countenance, love, and affection without any exception. Nevertheless, one must make sure to stay away from frivolity and excessive idle chat on Rosh Hashanah, the Day of Judgment; one should focus instead on Torah study, prayer, and reciting Tehillim on this special day.

נוהגים לאכול בימי ראש השנה, בשר שמן ודברים מתוקים, ככתוב בספר נחמיה "לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו, כי קדוש היום לאדונינו."

It is customary to eat red meat and sweet foods on the days of Rosh Hashanah, as the verse in Nechemia states, "Go eat fatty foods and drink sweet beverages and sent gifts of food to those who do not have, for the day is sanctified to our Lord."

ואין מתענין כלל בראש השנה, ומכל מקום לא יאכלו כל שבעם, למען לא יקלו ראשם ותהי יראת ה' על פניהם. ויש נוהגים בשעת ברכת המוציא לטבל הפת בדבש או בסוכר. וכתב בספר כף החיים שיטבל הפת גם במלח כמנהגו בכל השנה. ויש נוהגים שלא לאכול אגוזים בראש השנה. משום שאגוז גימטריא חטא (בלא אל"ף), ועל פי הקבלה נוהגים שלא לאכול ענבים שחורים בראש השנה, ודווקא שחורים, אבל לבנים (כלומר ירוקים), מותר, ואדרבא סימן טוב הם. ויש נוהגים שלא לאכול בראש השנה מאכל מריר או חמוץ או חריף, וכן כתוב בתשובות הגאונים שלא לאכול מאכל חריף.

One may not fast at all on Rosh Hashanah. Nevertheless, one should not eat one's entire fill so as not to cause one to act frivolously as one must keep the fear of Heaven before him. Some customarily dip the bread eaten at the time the "*Hamotzi*" blessing is recited into honey or sugar. The Kaf Ha'Chaim writes that one should nonetheless dip the bread in salt as well as one would throughout the rest of the year. Some customarily abstain from eating walnuts on Rosh Hashanah as the Hebrew word for walnut, "*Egoz*," has the same numerical value as the Hebrew word for sin, "*Chef*" (seventeen, without the Aleph). According to the Kabbalah, one should abstain from eating red grapes on Rosh Hashanah; nevertheless, this only applies to red grapes and not to green grapes. On the contrary, it is actually auspicious to eat green grapes on Rosh Hashanah. Some customarily abstain from eating any bitter, sour, or spicy foods on Rosh Hashanah. Similarly, it is written in a responsa of the Geonim that one should not eat spicy foods on Rosh Hashanah.

נהגו שלא לישון ביום ראש השנה, (דהיינו שינת צהרים וכדומה), שאין זה נאה לישון ביום שבו ספרי חיים וספרי מתים לפניו נפתחים. ואמרו בתלמוד ירושלמי שהישן בראש השנה גורם לכך שמזלו ישן. ולכן ישתדל כל אדם לקום בימי ראש השנה בעלות השחר, ולכלל הפחות עם הנץ

החמה, ויתכונן לתפילה בכוונה כראוי. ואם הוא עייף ומוכרח לישון, מותר לישון אחר חצות היום. וכן כתב רבנו חיים ויטאל, שרבו האר"י ז"ל נהג לישון בראש השנה אחר חצות היום.

It is customary not to sleep on Rosh Hashanah day (such as an afternoon nap and the like), for it is improper to sleep when the books of life and death are open before Hashem. Indeed, the Talmud Yerushalmi states that one who sleeps on Rosh Hashanah causes his fortune to “sleep.” Thus, one should try to arise at dawn on the morning of Rosh Hashanah or at the very least at sunrise and then proceed to carry out the appropriate preparations for prayer services. If one is tired and feels the need to sleep, one may sleep after halachic midday. Similarly, Rabbeinu Chaim Vital writes that his teacher, the holy Ari z”l, would sleep on Rosh Hashanah after halachic midday.

מלבד כל עניני ה"סימנים" שעושים בימי ראש השנה, וכפי שיבואר עוד בהלכה הבאה, יש לאדם להשתדל להיות שמח בסעודות ראש השנה, ולא לבא לידי עצבות חס ושלום. ויש לנהוג עם בני ביתו בשמחה ובנחת, ולהזהר שלא לאבד את הזמן על דברים בטלים. וכבר כתבו הפוסקים, שהיושב בטל ועוסק בשיחה בטלה וכדומה, דומה כאילו ישן, ואדרבא עדיף לו שיישן, משישוח שיחה בטלה.

Besides for the “*Simanim*” (order of fruits and other foods eaten as an auspicious sign for the coming year) which are eaten on the days of Rosh Hashanah, which we shall discuss in a following Halacha, one must put forth an effort to be joyous during the Rosh Hashanah meals and not, G-d-forbid, be sad. One must be sure to treat his family joyfully and pleasantly and not waste his time doing unimportant, useless things. Indeed, the Poskim write that if one sits around idly and engages in idle chat and the like, it is considered as if one is sleeping; on the contrary, it is better for one to actually go to sleep than to sit around chatting idly.

ויש נוהגים לסיים בראש השנה שתי פעמים את כל התהילים, שיש בתהילים ק"נ פרקים, ופעמיים ק"נ עולה למניין "כפר", (כי כפר בגימטריא שלוש מאות). וכתב בספר בן איש חי שיש נוהגים ללמוד בליל ראש השנה אחר הסעודה מסכת ראש השנה עם פירוש רבנו עובדיה מברטנורא, ומנהג יפה הוא.

Some customarily read the entire book of Tehillim (Psalms) twice on Rosh Hashanah, for Tehillim consists of one-hundred-fifty chapters and twice this amount is equal to the numerical value of the Hebrew word "*Kapper*" (three-hundred) meaning "atone." The Ben Ish Hai writes that some customarily learn the Mishnayot of Tractate Rosh Hashanah with the commentary of Rabbeinu Ovadia of Bartenura after or during the festive meal on the nights of Rosh Hashanah and this is indeed a fine custom.

וכתב עוד רבנו יוסף חיים זצ"ל בספר בן איש חי, שיזהר אדם שלא יבא לידי כעס בראש השנה, שמלבד האיסור לכעוס בכל השנה, אין זה סימן טוב לאדם להיות כעוס בימים אלו, ויזהר שלא יכעס אפילו בליבו. לכן על כל אדם להיות חכם עיניו בראשו, להכין עצמו מראש שיהיה שמח ביום ראש השנה, שאפילו אם יכעיסוהו באיזה דבר, הוא יהיה גבור לשלוט ברוחו שלא לבא לידי כעס.

ובספר אביר הרועים (ח"א) הזכרנו, שלא היה יום אחד בכל ימות השנה, כמו יום ראש השנה, שהיה מרן זצ"ל שמח בו באופן מיוחד, והיתה השמחה מאירה את פניו, והיה מאיר פנים באופן מיוחד לכל אדם, בסבלנות רבה, ומבלי שום הקפדה. ובראש השנה היה נוהג בחיבה יתירה עם הבאים לקבל את ברכתו, כי אין ראוי לבוא לידי שום קפדנות ביום זה, וסימן טוב הוא לנהוג ביום זה בשמחה, יותר מכל שאר הסימנים שאנו עושים. ומכל מקום בודאי שהכל היה נעשה בחרדת הקודש, בבחינת "וגילו ברעדה", כי היום הוא יום דין. זכותו תגן עלינו, אמן.

Furthermore, Rabbeinu Yosef Haim writes in his Ben Ish Hai that one should take care not to become angry on Rosh Hashanah, for besides for the prohibition to become angry throughout the year, it is also ominous for one to

become angry during these days. One should be careful not even to become angry in one's heart. Thus, one must mentally prepare himself in advance to be completely happy on Rosh Hashanah, such that even if people anger him, one will be able to control his temper and not become angry.

Indeed, there was no other day throughout the year when Maran *zt"l* was as happy as on the day of Rosh Hashanah when Maran was especially joyful and his happiness illuminated his entire countenance. Maran would smile and greet everyone with an abundance of patience and with no sign of irritability whatsoever on this day. On Rosh Hashanah, Maran would behave with an added sense of love and affection to all those who came to receive his blessing, for it is improper to be irritable on this day and it is an especially good omen to act joyfully and contently on this day, more than any of the other *Simanim* we perform. Nevertheless, this was done along with a sense of fear of the Day of Judgment, as the verse states, "And be joyful in trepidation." May his merit serve to protect us all, Amen.

תשובה של חכם עובדיה

שו"ת יחזה דעת חלק א סימן נא

שאלה: אודות המנהג שנוהגים בכל תפוצות ישראל להגיש לשלחן בלילי ראש השנה פירות וירקות ידועים, ואומרים עליהם יהי רצון לפי ענין שמותיהם, האם יש להקדים תחלה ברכת הנהנין של הפירות, ואחר כך לומר יהי רצון, או להיפך, יהי רצון תחלה ואח"כ ברכת הנהנין?

תשובה: מקור המנהג מבואר במס' הוריות (י"ב ע"א), לעולם יהיה אדם רגיל לראות בראש השנה, לסימן טוב, קרא רוביא כרתי סילקא ותמרים. ופירש רש"י, שהם גדלים יותר מהר משאר פירות וירקות, וסימן טוב הוא לראותם בראש השנה. ובמס' כריתות (ה ע"ב) הנוסח: יהיה אדם רגיל לאכול, במקום לראות. וכן הוא בטור ושלחן ערוך ע"ב (סימן תקפ"ג סעיף א'). וכתב הכל בו (בסימן ס"ד) שנוהגים לומר יהי רצון לפי ענין שמותיהם. וכן הוא בספר ארחות חיים (דיני סדר תפלות ר"ה סעיף ה'). וכתב הבית יוסף בשם המרדכי, שכן נהג רבינו האי גאון. (וכ"כ בפסקי הרשב"ץ ר"ה ל"ב ע"ב). וכן נפסק בשלחן ערוך שם. וכתב המגן אברהם, שנראה מדברי השלחן ערוך לברך ברכת הנהנין ולאכול תחלה מהפרי, ואחר כך לומר יהי רצון, כדי שלא יפסיק בדברים בין הברכה לאכילה. ואף על פי שיש אומרים שאפשר לומר יהי רצון לפני האכילה, וסוברים שאין תפלת יהי רצון נחשבת להפסק, וכיוצא בזה כתב הבית חדש (בסימן תר"ה) בשם התשב"ץ, שיכול לומר זה חליפתי וכו' על הכפרות שעושים בערב יום הכפורים, בין הברכה לשחיטה, שנחשב צורך השחיטה, מכל מקום לכתחילה יש לאכול קודם אמירת יהי רצון, שהרי אין זה צורך כל כך. ועוד שאפילו לצורך אין להפסיק לכתחילה בין הברכה לאכילה עד כאן. וכן העלה האליה רבה. ואף על פי שבספר מטה משה (ס' תש"צ) נראה שיש לומר יהי רצון קודם ברכת הנהנין, וכן כתב בשמו

הגאון רבי ברוך פרנקל בהגהותיו, נראה שאין לעשות כן לכתחילה, לפי מה שמבואר בזוהר הקדוש פרשת ויחי (דף רכ"ז ע"ב): שבכל מקום צריך להקדים ולברך ולשבח את הקדוש ברוך הוא תחלה, ואח"כ לברך את חבירו ולהעביר בעדו, ואם לא עשה כן, והקדים ברכת חבירו לברכת המקום, לא תתקיים אותה ברכה, לפיכך כשבא יעקב לברך את בני יוסף הקדים שבחו של הקדוש ברוך הוא תחלה, כמו שנאמר: האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק האלהים הרועה אותי מעודי עד היום הזה, ואח"כ סיים: המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים וכו', וידגו לרוב בקרב הארץ. ובמס' נדרים (ל"ב ע"ב) נאמר, כי שם בן נח - שהוא מלכי צדק מלך שלם - נענש על שהקדים לברך את אברהם אבינו לפני שבירך את הקדוש ברוך הוא, שנאמר: ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין והוא כהן לאל עליון, ויברכהו ויאמר ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ, ואח"כ סיים: וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך. אמר לו אברהם: וכי מקדימים ברכת עבד לברכת קונו? ולכן נפסקה הכהונה ממנו והועברה לזרעו של אברהם, שנאמר: נשבע ה' ולא ינחם, אתה כהן לעולם, על דברתי מלכי צדק. וזהו שאמר הכתוב והוא כהן לאל עליון, הוא כהן ואין זרעו כהן עד כאן. וכן כאן ראוי להקדים ברכת הנהנין על הפרי, שהיא ברכה להשם יתברך, ולאכול, ואח"כ לומר תפלת יהי רצון שהיא עתירה ובקשת רחמים עלינו. וכיוצא בזה כתב מרן החב"ב (הרב חיים בר' ישראל בנבנשתי), בספרו שיירי כנסת הגדולה (או"ח סי' קע"ד הגהות הטור אות ב'): וראיתי להרה"ג מהר"ר אשתרוק בן שאנג'י שהיה נוהג לברך תחלה על היין ולשתות מעט, ואח"כ היה אומר למסובים בשמחתכם, ומסיים שתייתו, ואמר לי הטעם, שאין ראוי להקדים כבוד בשר ודם וברכתו לכבוד שמים. ומכאן סמך גם לענין אמירת יהי רצון שצ"ל אחר ברכת הנהנין וטעימה, ואמנם הכנה"ג שם כתב: ולי נראה שאין בכך כלום, שאפשר שראוי להקדים לומר למסובים בשמחתכם, ואח"כ לברך ולשתות, משום שגדול כבוד הבריות שדוחה לא תעשה שבתורה. וכיוצא בזה כתב רש"ל, שהמתעטש ואומרים לו חיים טובים, ישיב תחלה להם יוסיפו לכם שנות חיים, ואח"כ יאמר לישועתך קויתי ה'. ומכל מקום כשאני זוכר, אני נוהג כדברי מהר"ר אשתרוק הנ"ל ע"כ. וראה להגאון ר' אליקים גאטיניו בספר אגורה באהלך (דף י"ח ע"ד), שדחה הערת הכנה"ג הנ"ל, שבאופן כזה לא שייך לומר גדול כבוד הבריות שדוחה את לא תעשה שבתורה, ושאיך בנידון המתעטש, יש להקדים ולומר לישועתך קויתי ה', ואח"כ ישיב לברכת חבירו. (והמקור לאמירת חיים טובים למתעטש, בפרקי ר' אליעזר (פרק נ"ב), וראה עוד בברכות (נ"ג ע"א) ובגליון הש"ס שם) ע"ש. ובאמת שאף רש"ל לא כתב כן אלא כשהוא צריך לענות לחבירו שהקדים לברכו ואמר לו חיים טובים, לכן צריך להשיב לו, ואח"כ יסיים לישועתך קויתי ה', אבל בנידון השותה יין ורוצה לברך את המסובים, נכון יותר שיקדים תחלה ברכה להשי"ת, ואח"כ יברך את המסובים. (ורש"ל בים של שלמה (פרק החובל סי' ס"ד), הביא ג"כ סמך לדבריו, ע"פ מה שאמרו (ב"ק צ"ב ע"ב) כל המתפלל על חבירו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה תחלה). ושוב ראיתי שכן דחה האליה רבה (ס"ו סוף סימן קע"ד) ראיית הכנה"ג הנ"ל מד' רש"ל. (וראה בספר דבש לפי מערכת ב' אות ט, ובשו"ת תפארת אדם חאו"ח סי' ג' ובשו"ת יען אברהם חאו"ח סי' י"א ובשדי חמד מע' ברכות סי' א' אות מ"ה ובשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' צ"ד אות ב' ואכמ"ל). ומעתה גם בנידון יש להקדים ברכת הנהנין, ואחר שיטעם מעט יאמר יהי רצון ויאכל עוד. וכן כתב המאמר מרדכי (סי' תקפ"ג). וראה עוד בשו"ת לב חיים ח"ב (דף קנ"ו ע"א). וכן פסק בס' בן איש חי (פרשת נצבים אות ד'). וכ"כ הרה"ג ר' אהרן בן שמעון בס' שער המפקד (דף קכ"ז ע"ב).

לפיכך הואיל ומכלל הפירות המובאים על השלחן בלילי ראש השנה, תמרים, שנשתבחה בהם הארץ, (שנאמר: ארץ זית שמן ודבש, ופירשו בירושלמי בכורים פ"א ה"ג, ובברכות מ"א ע"ב שדבש זה היינו תמרים). והם קודמים לברכה לרמונים ולשאר פירות, לכן להם משפט הבכורה, ויברך בורא פרי העץ על תמרה ויאכל, ואח"כ יאמר יהי רצון על תמרה אחרת ויאכל. ובברכת בורא פרי העץ שאמר על התמרים, פטר כל פירות העץ שעל השלחן, וכן בברכת שהחיינו שבירך על התמרים (אם אוכל מהם בפעם ראשונה), פוטר כל מיני פירות חדשים שלפניו מברכת שהחיינו. כמבואר בשו"ת משפטי ישרים (סי' מ"ה). ובשו"ת שמו משה (חאו"ח סי' י"ב). ובס' פרי האדמה ח"א (דף כ"ו ע"ב). ובס' זכרנו לחיים ח"ב (מע' ברכות אות י"ח) ועוד. וראה בס' אות היא לעולם (דף קי"ד ע"ב). ובס' פתח הדביר ח"ג (סי' רצ"ו). אולם על קרא (דלעת) ורוביא, שהם מיני ירקות מבושלים, אין לברך עליהם כלל באמצע הסעודה לאחר ברכת המוציא, כי ברכת המוציא פוטרת. וכמבואר בברכות (מ"א ע"ב). ובשלחן ערוך א"ח/ח' (סי' קע"ז סעיף א'). אלא שיש נוהגים להגיש לשלחן פירות וירקות אלה בין הקידוש לסעודה, לפני נטילת ידים של סעודה, ואז צריך לברך גם כן בורא פרי האדמה על הרוביא, ויטעם, ואח"כ יאמר יהי רצון שירבו זכויותינו ותלבבנו ויאכל עוד. ובברכת בורא פרי האדמה אחת פטר כל מיני ירקות שלפניו. ומכל מקום יותר נכון לנהוג לברך על הפירות האלה לאחר ברכת המוציא, כדי שלא יכנס בספק על ברכה אחרונה שלהם. אבל באמצע הסעודה, בודאי שברכת המזון פוטרתם מברכה אחרונה. והשי"ת יחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, תחל שנה וברכותיה.